

Ljubljana, 15. oktobra 2019

RAČUNSKO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE

Slovenska cesta 50

SI-1000 Ljubljana

**Zadeva: Pobuda za revizijo poteka Projekta nove železniške povezave
Divača – Koper (Projekt 2TDK)**

Spoštovani,

V SINTEZI-KCD smo se po temeljitem premisleku odločili, da vam podamo pobudo za revizijo dosedanjega poteka Projekta 2TDK.

I. IZHODIŠČE

Pobuda temelji na dejstvu, da smo se v SINTEZI-KCD dve leti prizadevali, da smo dosegli ustanovitev in imenovanje Projektnega sveta za civilni nadzor Projekta 2TDK (PSCN). Prepričani smo namreč bili, da obstoji resna nevarnost, da bo tudi ta projekt peljan po načelu »izvršenih dejstev«, ki onemogočajo politiki (DZ, Vladi RS) oz. nadzornim organom, da pravočasno ukrepajo, ko se pri vodenju projekta pojavijo težave in napačne odločitve. Skratka, da bo tudi Projekt 2TDK voden tako, kot je bil projekt TEŠ 6, za katerega še danes ne vemo za prave vzroke in dejansko odgovorne za velike podražitve.

Vlada je PSCN imenovala dne 29. 3. 2018 z nalogo, da tekoče spremlja in nadzoruje potek Projekta 2TDK, s svojimi pripombam, predlogi in stališči pa neposredno seznanja na eni strani Vlado RS in na drugi strani strokovno in drugo zainteresirano javnost. V ta namen naj bi mu MZI zagotovilo neposreden in pravočasen dostop do vseh relevantnih informacij. Člani PSCN pa so opravili tudi varnostno preveritev s ciljem pravice vpogleda tudi v informacije zaupnega značaja. (Glej ustanovitveni akt PSCN).

PSCN je doslej pripravil dve obširni Poročili, v obeh pa opozarja, da mu Ministrstvo za infrastrukturo, pa tudi podjetje – investitor, 2TDK, d.o.o, teh informacij ne zagotavljata v željenem obsegu, predvsem pa ne pravočasno, zaradi česar svojega dela ne more opravljati korektno oz. v celoti. Zaradi teh ovir se stopnjuje nezaupanje v vodenje Projekta 2TDK ne le v PSCN, temveč posledično v širši javnosti. Prav zaradi tega nezaupanja in netransparentnosti vodenja Projekt postaja predmet raznih političnih špekulacij in manipulacij. (Glej Poročilo PSCN I. in II.)

II. NEKAJ POJASNIL O DOSEDANJEM POTEKU PROJEKTA 2TDK.

Projekt že od vsega začetka obeležuje nekaj nenavadnih dejstev.

2.1. Začetki njegovega načrtovanja segajo v konec preteklega stoletja, trasa za železniško progo pa je bila določena sredi prvega desetletja tega stoletja. Sledilo je obdobje gospodarske krize, ko za uresničevanje Projekta ni bilo pravih možnosti, zaradi delnega upada transporta pa tudi prave nuje ne. Stroka ga je ponovno aktualizirala sredi leta 2013, ko je DRI pripravil osnutek njegovega Investicijskega programa (IP). (Glej gradivo »Primerjava vrednosti izgradnje II. tira med Koprom in Divačo«, DRI, 2013).

To gradivo dejansko predstavlja prvi celoviti Osnutek IP, ki pa je imel nekaj spornih osnovnih značilnosti:

- odstopajoče visoke cene projekta v primerjavi s primerljivimi projekti doma in v tujini, zlasti v točkah, kjer so načrtovalci računali na lastno angažiranje (vodenje in nadzor izvajanja projekta), pa tudi v ceni predorov, katerih profili so bili nad evropskimi standardi;

- poseben problem pa je predstavljal nedorečen sistem odlaganja izkopanega materiala oz. lokacija deponij, saj so bile sprva načrtovane deponije v večji meri že uporabljene v druge namene. Za potrebe pridobitve gradbenega dovoljenja (GD) je bila v dokumentacijo vključena kar pogodba z Anhovim, ki naj bi bil potencialni odjemnik vsega izkopanega materiala, kar je seveda vsebinsko nerealno, cenovno pa povsem negospodarno. Vključitev te pogodbe v dokumentacijo za GD lahko razumemo celo kot obliko lažiranja dokumentov;

- ta osnutek IP vztraja pri zamisli, da se Projekt 2TDK gradi kot enotirna proga, čeprav so vsi strokovni in ekonomski argumenti govorili nasprotno: da je treba hkrati, vsaj v osnovi (predori, viadukti, itd.) progo graditi kot dvotirno.

2.2. Za Projekt je bil oblikovan in dne 8. 7. 2017 sprejet poseben Zakon o izvajanju Projekta (ZIUGDT, v nadaljevanju Zakon). Hkrati se je pokazalo, da je Projekt zaradi nedorečenosti financiranja (način sodelovanja Madžarske, neznani vložki EU), previsokih stroškov v primerjavi s primerljivimi projekti, predvsem pa zaradi netransparentnih odločitev o stroških, načinu financiranja in vodenja, itd., postal predmet političnih manipulacij. Organizirana sta bila dva referendumata proti njemu oz. proti Zakonu, ki sta bila oba sicer neuspešna, povzročila pa sta praktično dveletno zamudo pri začetku del.

2.3. Za vodenje Projekta je takratna Vlada (deloma po vzoru DARSA), ustanovila posebno podjetje-investitor, 2TDK, d.o.o. Glavni cilj ni bilo samo enovito in gospodarno vodenje Projekta, temveč možnost, da se podjetje, ki bi imelo lastne vire prihodkov, zadolžuje samo in ta posojila tako ne bi bremenila zadolžitvene bilance RS. Referenduma sta zamaknila začetek veljavnosti Zakona in s tem tudi pravno operativnost podjetja-investitorja, ki je tako postalo operativno šele junija 2018. V tem času pa so nekatera pripravljala dela že tekla, le da je pogodbe za posamezna dela načrtoval, podpisoval in rezultate nadzorovala Direkcija RS za infrastrukturo (DRSI) v sestavi MZI. Te pogodbe, tako zaključene kot nezaključene (slednje z aneksom), so bile junija 2018 prenesene na podjetje 2TDK, d.o.o. Skupaj te pogodbe predstavljajo pomemben delež porabe v

bilanci Projekta 2TDK. Glede na različne pristope so podatki o skupni vrednosti vseh pogodb, ki jih je naročil DRSI, različni in se gibljejo med 60 in 75 mio evrov.

- 2.4. V letu 2018 sta bila za potrebe financiranja Projekta zagotovljena dva nova vira. Prvi je pomenil Pribitek na cestnine za transport blaga na delu slovenskih avto-cest (dalje Pribitek, Sklep sprejet dne 13. 12. 2018), drugi posebno Takso za uporabo luške infrastrukture pri pretovoru blaga, dalje Taksa). (Glej ustrezna akta Vlade RS).

Tisto, kar preseneča in je delno v nasprotju z Zakonom, je dejstvo, da si je Vlada RS s tema viroma zagotovila bistveno več sredstev, kot bi bilo potrebno za izgradnjo načrtovanega Projekta. Čeprav cena Projekta takrat še ni bila dokončno določena, so se pogajanja gibala v razponu od 800 mio evrov do 1,3 milijarde (z DDV), samo iz teh virov pa naj bi se v obdobju 2019 – 2054 oz. 2063 zbralo skoraj poltretjo milijardo evrov (glej ustrezne podatke v IP). Pri tem pa niti v dokumentih, ki so te vire opredelili, niti kasneje v IP, ni bil ponujen odgovor na vprašanje, kako v naslednjih desetletjih zagotavljati namensko rabo teh sredstev. Drugo dejstvo pa je, da sta bila vira opredeljena kot prihodek (integralnega?) Proračuna RS, zaradi česar investitor nima lastnih virov prihodkov. Posledica je, da evropske institucije zdaj zahtevajo državno garancijo za najem posojil pri EIB, s tem pa bodo posojila verjetno postala predmet nacionalne zadolžitvene bilance.

III. SPORNI INVESTICIJSKI PROGRAM (IP)

Izdelavo IP je naročilo in osnovno pogodbo pripravilo ter sklenilo MZI oz. njegova Direkcija (DRSI) in ne 2TDK, kot piše 2TDK v svojih odgovorih PSCN. (Ta razlika je zelo pomembna, saj se nanaša na vprašanje, kdo je odgovoren za osnovno pogodbo). Tako v zvezi s pogodbo samo kot še bolj z vsebino je močno spornih več stvari:

- 3.1. Najprej preseneča dejstvo, da se je DRSI odločil za zunanjega izvajalca naloge, družbo DELOITTE, čeprav je sam (oz. njegov »hišni inženir«), Družba za razvoj infrastrukture (DRI), razpolagal z ustreznimi kadri za njegovo izdelavo – toliko prej, kjer je vsebinski del IP preprosta kopija vseh cenovnih postavk iz že omenjenega Osnutka IP iz leta 2013, ki ga je pripravil prav DRI – z vsemi pomanjkljivostmi, na katere smo že opozorili.
- 3.2. Drugo dejstvo, ki preseneča in opozarja, je izbor izvajalca. Po našem mnenju je vloga družbe DELOITTE v procesih sanacije slovenskih bank močno sporna. Prehajanje vodilnih kadrov na ključne pozicije drugih vpletenih institucij (DUTB), prisiljevanje nekaterih slovenskih podjetij (primer Alpine), da najamejo točno določene krizne svetovalce (običajno povezane z družbo), itd., je ne le v dobri meri uničila reputacijo družbe DELOITTE kot strokovne in korektne institucije, temveč jo v določenem smislu opredelila celo kot moralno neverodostojno. V taki situaciji bi moralo MZI pri izbiri izdelovalca IP ravnati razsodnejše, saj je vedelo, da lahko izbor družbe DELOITTE sproži dvome v korektnost take pogodbe oz. vodi neodvisne strokovnjake in javnost celo v zaznavanje korupcijskega tveganja.
- 3.3. Izbor družbe DELOITTE je toliko bolj presenetljiv, ker so številni strokovnjaki opozarjali, da družba nima ustreznih referenc za izdelavo tako zahtevnega IP. To se je navsezadnje izkazalo tudi v dejstvu, da je družba najela podizvajalca, kar je gotovo prispevalo k visoki ceni pogodbe (cena posredovanja). Po drugi strani pa tudi ta družba ni opravila originalnih analiz, potrebnih za izdelavo IP (potrebni profili predorov in

viaduktov, količina izkopanega materiala, stroški odlaganja, itd.), temveč je uporabila količinske, tehnološke in cenovne predpostavke iz že navedenega gradiva (IP) iz leta 2013, do katerih pa je bila očitno močno zadržana oz. kritična.

- 3.4. To je posebej razvidno iz uvodnih pojasnil k IP, kjer se DELOITTE izrecno ograjuje od resničnosti podatkov, ki jih je skupaj s pogodbo dobil od naročnika, MZI oz. DRSI, in poudarja, da zanje ne sprejema nobene odgovornosti(!). Odgovornost v celoti prelega na uporabnike teh podatkov. (glej uvodna pojasnila v publikaciji IP, imenovana kar »Omejitev odgovornosti«).
- 3.5. Drugo, kar odstopa od podobnih naročil, je cena te pogodbe. Ta je najprej znašala 680.000 evrov oz. skupaj z DDV kar 829.600 evrov. Za primerjavo: DARS je za IP za Tretjo razvojno os, ki je po številu objektov na trasi povsem primerljiva Projektu 2TDK, skupaj z DDV, plačal 20.000 evrov (40 krat manj!), potrebne spremljajoče dokumente pa so izdelali njegovi strokovnjaki sami.
- 3.6. V pogodbi z družbo DELOITTE za izdelavo IP so posebej opredeljeni nekateri spremljajoči dokumenti in angažiranje posebnega svetovalca; zlasti slednje v to pogodbo ne sodi (pogajanja z evropskimi institucijami glede financiranja bi moralo opraviti MZI, saj podjetje – investitor ob podpisu te pogodbe sploh še ni bil pravno operativen), zaradi česar se je pojavil dvom, da je ta »dodatek« namenjen predvsem maskiranju neverjetno visoke cene. Toliko bolj, ker se tudi sicer v državnih organih in strokovnih institucijah pogosto prakticira sporno »outsursanje« določenih strokovnih opravil, ki bi jih strokovne službe teh organov lahko oz. morale opraviti same.

Ob tem se pojavlja pomembno pod-vprašanje: kako je lahko »poseben ekspert« DELOITTA na sestankih na Dunaju in v Luxemburgu »podajal strokovne utemeljitve v zvezi z ocenjenimi vrednostmi projekta« (formulacija investitorja), če DELOITTE v celoti odklanja kakršno koli odgovornost za te cene?!

- 3.7. DELOITTOVO »kopiranje« cenovnega dela IP iz njegovega osnutka iz leta 2013 pa obenem pomeni, da so v IP prenesene tudi vse sporne točke takratnega osnutka: nadstandardni profili predorov (kar je investitor že delno korigiral) in njihova prevelika cena, prevelik odmerek sredstev za vodenje in nadzorovanje Projekta, nerešeno vprašanje odlagališč izkopanega materiala, enotirna proga Projekta, itd. Zraven pa se je v IP pojavila vrsta drugih spornih vprašanj, ki bi v normalnem IP morala biti korektno rešena, v obstoječem IP pa niso:
 - V IP ni podana pregledna in verodostojna računovodska bilanca Projekta z navedbo vseh virov sredstev za financiranje Projekta in njihovo porabo;
 - IP se v nekaterih pomembnih točkah odmika od Zakona, npr. pri določitvi virov za izgradnjo Projekta. Zakon predvideva »Pribitek« kot vir, IP predvideva od načrtovano zbranih sredstev iz tega vira v višini približno 1,7 milijarde evrov le 122 mio za izgradnjo Projekta, za ostala sredstva pa ne podaja transparentnega in verodostojnega pojasnila porabe;
 - Podobno je s sredstvi iz Takse na luški promet (cca 700 mio evrov): Zakon jih opredeljuje kot vir za izgradnjo Projekta oz. za plačilo za njegovo dosegljivost, v IP pa ni ustreznega izračuna niti verodostojnega pojasnila, kdaj ali za kaj konkretno se bodo ta sredstva porabila.

IV. SPORNOST NEKATERIH ODLOČITEV V VODENJU PROJEKTA 2TDK

V SINTEZI-KCD ocenjujemo, da je Projekt od vsega začetka slabo voden, kar je dopuščalo vrsto spornih (napačnih) odločitev (primer »makete«). Prav tako smo prepričani, da investitorju doslej ni uspelo odpraviti vseh napak, ki se vlečejo iz začetnega obdobja (nerešeno vprašanje odlagališč, ki močno bremenijo ceno projekta, pretirane cene vodenja in nadzora projekta, enotirnost proge, mogoče tudi vprašanje sistema elektrifikacije proge, itd.). Prav nobenega dvoma pa ni, da je Projekt, kot je določen v IP, še zmeraj predrag glede na primerljive projekte, in v bistvenih točkah nedorečen. To bo v nadaljnjem poteku projekta nedvomno povzročilo velike težave.

Ob tem bi radi posebej opozorili na dve stvari. Prvič, prepričanje, da lahko pričakujemo večje znižanje stroškov Projekta na račun konkurenčnega boja potencialnih izvajalcev, se je že izkazalo za zmotno ali vsaj sporno. V razpisu naloge za izdelavo PZI se ni pojavila nobena konkurenca: potencialni izvajalci so sklenili »kartelni dogovor« in zahtevali maksimalno ceno (ki je, mimogrede, po mnenju strokovnjakov, s katerimi smo se konzultirali v SINTEZI-KCD, za 40 – 50% previsoka).

Prav tako pa še vedno ni opravljena celovita evalvacija vseh pogodb, ki jih je naročil DRSI, glede na rezultate in gospodarnost teh pogodb ter predstavitev rezultatov zainteresirani javnosti.

Predvsem pa je sporna pogodba za izdelavo IP, ki se niti ne realizira v predvidenih rokih. Kljub temu je investitor z istim izvajalcem (družbo DELOITTE) dne 29.7.2017 sklenil (drugi) aneks k osnovni pogodbi v višini 163.620 evrov oz. z DDV 199.616,40 evrov. Skupna vrednost celotne pogodbe znaša tako kar 1.029.216,40 evrov! Ob tem je ta pogodba zaradi nejasno opredeljenih prilog, datumov, obveznosti, obsega dela »svetovalca« itd. skrajno nepregledna in kar sili v dvome o njeni korektnosti.

V SINTEZI-KCD prav tako ocenjujemo, da je javnost upravičena do sprotnih in verodostojnih podatkov o poteku Projekta, saj se ta izvaja pretežno iz javnih sredstev. Tu pa se pojavljajo težave, ki očitno niso objektivne narave. PSCN je dobil vpogled v IP le en dan pred njegovim sprejemanjem oz. potrjevanjem na vladi (24. 1. 2019), zato ni mogel opozoriti na sporna vprašanja. Prav tako ni imel možnosti, da se opredeli do Strategije naročanja; pred objavo ni videl niti razpisa naročila za izdelavo PZI ali graditev objekta Mlinščica – torej v nobenem primeru, ki danes predstavljajo resne težave pri vodenju Projekta ali so celo predmet sodnega spora.

Ocenjujemo, da PSCN kljub vsem naporom in dobremu delu doslej v bližnji prihodnosti ne bo uspel sam ustrezno analizirati finančnih tokov in vzrokov za sporne odločitve v navedenih primerih, predvsem pa ne odpraviti vseh dvomov o smotrnosti vodenja projekta pred prenosom pristojnosti na 2TDK, d.o.o. To bi mu težko uspelo celo ob konstruktivnem sodelovanju MZI in investitorja, saj taka analiza zahteva profesionalne strokovnjake, ki jih PSCN nima. Brez razjasnitve teh vprašanj bo še naprej padalo zaupanje javnosti v vodenje Projekta 2TDK.

Hkrati pa bodo zaradi neopredeljene odgovornosti posameznih subjektov v vodenju Projekta in njihovih netransparentnih odločitev še naprej zorele razmere, ki ustrezajo uveljavljanju zasebnih interesov legalnih družb ali nelegitimnih združb. Analiza dogajanja v Projektu TEŠ 6, pa tudi pri Drugem karavanškem AC-predoru, resno opozarja, da se lahko ta model vodenja oz. poteka projekta uveljavi tudi pri Projektu 2TDK.

V. POZIV RAČUNSKEMU SODIŠČU

Zato pozivamo Računsko sodišče, da:

- Podrobneje preveri gospodarnost (ceno) in rezultate vseh pogodb, ki so bile sklenjene pred prenosom pristojnosti na investitorja (2TDK d.o.o.) ter poda o tem izvedensko mnenje, ki ga bomo lahko verodostojno posredovali javnosti, da razbremenimo projekt in njegove sedanje nosilce političnih pritiskov;
- Da posebno pozornost posveti Pogodbi o izdelavi IP (in aneksu k njej) tako v vsebinskem kot cenovnem smislu in po potrebi predlaga celo njeno preureditev (revizijo);
- Da Vladi svetuje uskladitev IP in Zakona, kar bo verjetno zahtevalo vsebinsko dopolnitev obeh;
- Da zahteva pregledno bilanco virov za financiranje Projekta 2TDK in njihove porabe;
- Da od 2TDK zahteva tekoče vsebinsko spremljanje finančnih tokov v realizaciji Projekta in poročanje o njih, kar bi omogočilo sproten in verodostojen nadzor izvajanja Projekta;
- Da opozori Vlado RS, da MZI ne zagotavlja pogojev za normalno delo PSCN predvsem v zvezi s pravočasnim pridobivanjem relevantnih informacij o poteku Projekta 2TDK.

V SINTEZI-KCD, ki se že ves čas zavzema za hitrejši, toda gospodaren in transparenten potek izgradnje te nujno potrebne železniške povezave s Koprom, smo prepričani, da je podroben pregled (revizija) doslej opravljenega dela v Projektu 2TDK, ki ga lahko opravi le Računsko sodišče, ter seznanitev strokovne in druge javnosti z rezultati tega pregleda, pogoj za krepitev zaupanja javnosti ne le v Projekt, temveč v vlado in njene organe v celoti. Brez krepitve tega zaupanja pa bo Projekt še naprej izpostavljen dvomom in nezaupanju in lahek plen raznih političnih spekulacij in zlorab.

Zato pozivamo Računsko sodišče, da revizijo dosedanjega dela opravi čimprej.

S spoštovanjem in pozdravi.

Za SINTEZO-KCD

Predsedujoči

Emil Milan Pintar

